

Чжан МІНЬ,

orcid.org/0000-0002-9977-5353

аспірантка кафедри теорії та історії музики

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) 1185810164@qq.com

КОМПОЗИТОР ШИ ГУАННАНЬ ТА ЙОГО ОПЕРА «СКОРБОТА ЗА ПОМЕРЛИМИ» В КОНТЕКСТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА КИТАЮ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена висвітленню основних віх життя і творчості відомого китайського композитора Ши Гуаннаня та характеристиці його опери «Скорбота за померлими». Відзначається, що вагомим періодом жанрового «ренесансу» китайської національної опери постає період кінця 1970-х – початку 80-х років, тобто коли з'являються перші значні художні досягнення в цьому жанрі, що були згодом широко визнані на світовому рівні. Підкреслюється, що цьому сприяло постановки найкращих шедеврів світового оперного мистецтва у провідних театрах країни, з одного боку, та створення китайськими композиторами власних масштабних оперних проєктів, з іншого.

Характеризується творча постать композитора і музично-громадського діяча Ши Гуаннаня як та, що здійснила значний внесок у китайську національну музичну культуру другої половини ХХ століття завдяки яскравим новаторським рішенням, втіленим в жанри популярної музики, а також в масові й масштабні жанри академічного сценічного мистецтва.

Акцентується увага на тому, що за свою двадцятирічну кар'єру на шляху композитора Ши Гуаннань сприяв значному оновленню китайської популярної музики, що відбулося, з одного боку – на позбавленні її від значної перенасиченості рисами революційної і пропагандистської пісні, з іншого – на відмінності рис, властивих європейській рок-музиці. Характеризується музичний стиль Ши Гуаннаня як доволі мелодійний та той, що значно сприяє легкому його сприйняттю.

Висвітлюється загал музичної творчості Ши Гуаннаня що налічує більше ста музичних творів, переважно в пісенно-популярних жанрах, а також низки великих монументальних музичних полотен, зокрема – балети, мюзикли, опери тощо. Підкреслюється, що в цих його творах виразно поєднуються національні пісенні традиції Китаю з композиційними й драматургічними канонами сучасного європейського оперного мистецтва.

Узагальнюється значення музичної творчості Ши Гуаннаня, яка являє собою доволі яскраву і знакову сторінку китайської національної музичної культури другої половини ХХ століття, а його опера «Скорбота за померлими» ознаменувала собою новий виток розвитку цього монументального жанру в цій країні.

Підкреслюється новаторство Ши Гуаннаня, що реалізоване ним у його опері «Скорбота за померлими» та яке проявилось у втіленні автором творчого методу жанрового синтезу, тобто в поєднанні в одному масштабному творі жанрової атрибутики і компонентів народної китайської опери, різноманітних зразків пісенної творчості, масових видовищ та власне жанрової драматургії європейського оперного мистецтва.

Ключові слова: *музичне мистецтво Китаю, сучасна китайська опера, композиторська творчість, Ши Гуаннань, опера «Скорбота за померлими», національні традиції.*

Zhang MIN,

orcid.org/0000-0002-9977-5353

PhD student at the Department of Theory and History of Music

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) 1185810164@qq.com

COMPOSER SHI GANNAN AND HIS OPERY “SORROW FOR DEAD” IN THE CONTEXT OF MUSICAL ART CHINA’S LAST QUARTER OF THE XX CENTURY

The article is devoted to the coverage of the main milestones of life and the work of the famous Chinese composer Shi Guangnan and the characterization of his opera «Sorrow for the dead». It is noted that a significant period of the genre «Renaissance» of the Chinese National Opera is the period of the late 1970s-early 80s, that is, when the first significant artistic achievements in this genre, which were subsequently widely recognized at the world level, emerged. It is emphasized that this contributed to the production of the best masterpieces of world opera art in the leading theaters of the country, on the one hand, and the creation of Chinese composers of their own large -scale opera projects, on the other.

It is characterized by the creative figure of the composer and music-public figure Shi Guangnan as one that made a significant contribution to the Chinese national musical culture of the second half of the twentieth century, thanks to

the vivid innovative solution, embodied in the genres of popular music, as well as in mass and large-scale genres of academic art.

Attention is focused on the fact that for his twenty-year career on the path of the composer Shi Gannan, he contributed to the significant renewal of Chinese popular music, which was reflected, on the one hand-on depriving it of considerable supersaturation with the features of revolutionary and propaganda song, on the other-the difference between the traits. It is characterized by the musical style of the shirt as a rather melodic and one that significantly contributes to its easy perception. The general of musical creativity of the shirt, which has more than one hundred musical works, mainly in the song-popular genres, as well as a number of large monumental musical canvases, in particular-ballets, musicals, operas, etc. is covered. It is emphasized that these works clearly combine the national songs of China with the compositional and dramatic canons of contemporary European opera art.

The importance of the musical creativity of Shi Guannan is summarized, which is a rather bright and iconic page of the Chinese national musical culture of the second half of the twentieth century, and its opera "Sorrow for the dead" marked a new round of development of this monumental genre in this country.

The innovation of Shi Guannan, which is realized in his opera «Sorrow for the dead» and which manifested itself in the implementation by the author of the creative method of genre synthesis, that is, in combination in one large -scale work of genre attributes and components of the people's expertise, various experts, a variety of experts, a variety of eating, art.

Key words: China's musical art, modern Chinese opera, composer creativity, shirts, «Sorrow for dead» opera, national traditions.

Актуальність теми. Як відомо, музичне мистецтво сучасного Китаю сьогодні активно розвиваються в контексті загальної світової глобалізації, що відкрила двері до більш інтенсивного взаємопроникнення і взаємодії різноманітних культур і національних традицій. А творчість китайських композиторів останніх десятиліть яскраво віддзеркалює успішне переломлення унікальної багатовікової національної музичної спадщини китайської нації, з одного боку, та світового досвіду класичного музичного мистецтва – з іншого. Разом з тим, проблема ґрунтового вивчення специфіки національних традицій китайської музики, їх збереження і розвиток в нових мистецьких реаліях сучасного Китаю набуває особливої актуальності. В цьому контексті цікавим доробком постає музична творчість відомого китайського композитора Ши Гуаннаня та його масштабний сценічний твір – опера «Скорбота за померлими», що створена ним в останній чверті XX століття та відзначила собою в китайській культурі мистецький артефакт національного рівня.

Аналіз публікацій. Китайській національній опері та різноманітним її аспектам, сучасне музикознавство приділяє достатньо уваги. Так, відомими науковими роботами, що були здійснені в цій царині в останні роки є дисертації і статті китайських авторів, зокрема: Лі Мін «Оперне мистецтво Китаю та Європи в контексті взаємовідображень» (Лі Мін, 2019); Чжан Юй «Жанрові типи китайської національної опери в творчості Інъ Цінъ» (Чжан Юй, 2023); Чжан Цзунжуй «Національно-культурні традиції вокально-сценічного мистецтва Китаю XX – початку XXI ст. на прикладі Пекінської опери» (Чжан Цзунжуй, 2023); Дін Боюй «Жіночі персонажі в операх Китаю XX – початку XXI століть» (Дін Боюй, 2023); Є Сяньвей

«Метелик» Сан Бо як національний китайський оперний міф» (Є Сяньвей, 2019) та ін. Окремі наукові розвідки, що присвячені постаті Ши Гуаннаня та його творчості, були здійснені в останні роки авторкою цієї статті (Чжан Мінъ, 2022).

Разом з тим, не вистачає спеціалізованих ґрунтовних наукових робіт, присвячених висвітленню творчості відомого китайського композитора Ши Гуаннаня, ім'я якого здебільшого висвітлюється в публікаціях загально-інформаційного характеру та культурологічній періодиці. Також не вистачає глибоких наукових розвідок стосовно однієї з найцікавіших китайських опер, створених цим митцем в останній чверті XX століття – опери «Скорбота за померлими», в якій високохудожньо й органічно переплітаються традиції національного китайського мелосу й сучасні форми оперного мистецтва європейської академічної музики.

Мета статті – висвітлити основні віхи життя і творчості відомого китайського композитора Ши Гуаннаня та окреслити проблему взаємодії національних і європейських традицій в його опері «Скорбота за померлими»

Виклад основного матеріалу. Важливою галуззю сучасного музичного ландшафту сьогоденного Китаю справедливо виявляється оперне мистецтво, яке у своєму генезисі увібрало глибинні національно-пісенні традиції китайської нації та протягом свого тривалого розвитку пережило декілька трансформаційних етапів. Вагомим же періодом жанрового «ренесансу» китайської національної опери постає період кінця 1970-х – початку 80-х років, коли руйнівні для всієї соціокультурної сфери китайського суспільства процеси «культурної революції» залишилися позаду і держава поступово повернулася обличчям до цивілізованого світу. Саме в цей час в музичному мистецтві Китай-

ської Народної Республіки з'являються перші значні досягнення, що були згодом широко визнані на світовому рівні. В оперному жанрі ці зрушення відбулися як через реалізацію найкращих шедеврів світового оперного мистецтва у провідних театрах країни, так і в створенні китайськими композиторами власних масштабних оперних проєктів, що являли собою гармонійний симбіоз високої художньої вартості і яскравої національної самобутності, заснованих на жанрових засадах класичного музичного мистецтва.

Одним з основоположників академічного оперного жанру в сучасному музичному мистецтві Китаю є відомий композитор і музично-громадський діяч Ши Гуаннань, чия постать в китайській національній культурі другої половини XX століття сьогодні оцінюється як доволі важлива і знакова. Він є одним з найвідоміших китайських композиторів 1970-80-х років, слава якого зустріла завдяки яскравим новаторським рішенням, втіленим митцем через свою творчість в китайську музику окресленого часу, й зокрема в жанри популярної музики, а також в масові й масштабні жанри академічного сценічного мистецтва, яким власне і є опера.

Митець народився у 1940 році в м. Чунцин. Після закінчення у 1964 році консерваторії в м. Тяньцзінь, Ши Гуаннань почав працювати як композитор в оперному театрі цього міста. Згодом, у 1978 році він перейшов на роботу в Центральну філармонію в м. Пекін. У 1980-х роках (практично до останніх днів свого життя і своєї смерті у 1990 р.) Ши Гуаннань працює на посаді заступника голови Асоціації китайських музикантів (Shi Guangnan).

За свою не дуже тривалу, але насичену двадцятирічну кар'єру на шляху композитора Ши Гуаннань здійснив значний внесок щодо оновлення китайської популярної музики як жанру, що відбилось, з одного боку – на позбавленні її від значної перенасиченості рисами революційної пропагандистської пісні, з іншого – на відмінності рис, властивих європейській рок-музиці. Музичний стиль Ши Гуаннаня є доволі мелодійним, що значно сприяє легкому його сприйняттю. Тексти пісень композитора зазвичай є ідеологічно нейтральними, але разом з тим, вони часто апелюють до тематики ідеалізованого суспільства в Китаї. Популярність музики Ши Гуаннаня частково зумовлена здатністю його музичних творів висловлювати популярні в суспільстві настрої і ідеї, що також простежується й у його оперній творчості. Одним з його ранніх таких музичних доробків є «Прем'єр Чжоу, де ти?», присвячений пам'яті широко шанованого китайським народом політичного діяча (Чжан Мін, 2022: 365).

Композитор пішов з життя у 1990 році. Його передчасна смерть була викликана фізичною перетомою, яка спровокувала мозковий кроволив. Після смерті митця його ім'я було вшановано найвищою відзнакою в Китаї в музичній сфері – присвоєнням почесного звання «Народний музикант», а також проведенням на його честь пам'ятного концерту в Пекіні в 2000 році (Shi Guangnan).

Загалом Ши Гуаннань створив більше ста музичних творів, переважно в пісенно-популярних жанрах. Серед найбільш відомих слід відмітити пісні «На полях надії», «Бий у барабани, співай пісню», «Коли виноград дозріє в Тулуфані» та ін. Серед великих монументальних музичних полотно необхідно відзначити балет «Сто біографій Змія», мюзикли, а також дві опери, в яких виразно поєднуються національні пісенні традиції Китаю з композиційними й драматургічними канонами сучасного європейського оперного мистецтва. І саме опера «Скорбота за померлими» Ши Гуаннаня найбільш яскраво демонструє цей художній синтез в жанровій площині видовищних мистецтв (Чжан Мін, 2022: 362).

Опера «Скорбота за померлими» створена композитором у 1981 році на честь 100-річчя від дня народження Лу Сюня – видатного китайського письменника, публіциста, літературознавця, основоположника сучасної китайської літератури. Цей масштабний сценічний твір представляє собою яскравий синтез народної китайської опери, різних зразків пісенної творчості, масових видовищ та жанрової драматургії європейського оперного мистецтва (Чжан мін, 2022: 362). Композитор, який тривалий час переважно працював у сфері народно-патріотичної і популярної пісні, створив монументальний сценічний твір, в якому яскраво переплелися і національні риси, і традиції сучасної класичної опери та який ознаменував собою новий виток розвитку оперного жанру в китайській музичній культурі останньої чверті XX століття.

Висновки. Отже, музична творчість відомого композитора і музично-громадського діяча Ши Гуаннаня являє собою доволі яскраву і знакову сторінку китайської національної музичної культури другої половини XX століття. Композитор здійснив суттєвий внесок у розвиток академічного оперного жанру в китайській музиці, по-праву ставши одним з його основоположників. А його опера «Скорбота за померлими» ознаменувала собою новий виток розвитку цього монументального жанру в китайській музичній культурі останньої чверті XX століття. Новаторство Ши Гуаннаня, реалізоване ним у його опері «Скорбота за померлими», проявилось насамперед у втіленні автором творчого методу жанрового синтезу та поєднанні в одному масштабному творі жанро-

вої атрибутики і компонентів народної китайської опери, різноманітних зразків пісенної творчості, масових видовищ та власне жанрової драматургії європейського оперного мистецтва.

І якщо оперне мистецтво сучасного Китаю в окремих аспектах вже неодноразово ставало предметом наукового осмислення в музикознавчій науці сьогодення, то безпосередньо оперний доробок Ши Гуаннаня (й зокрема його опера «Скорбота за померлими») поки що не потрапляли в аналітичне

поле сучасних науковців та залишаються вельми актуальними для подальших деталізованих і ґрунтовних досліджень. Окреслена проблематика, яка вимагає більш цілісного уявлення і розуміння специфіки взаємодії китайських національно-пісенних традицій і жанрових канонів європейської класичної опери, представлених в масштабній композиції відомого китайського композитора Ши Гуаннаня «Скорбота за померлими», виявляється своєчасною щодо її розробки на рівні окремої наукової роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дін Боюй. Жіночі персонажі в операх Китаю XX – початку XXI століть. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 68. Том 1. С. 71–77.
2. Є Сяньвей «Метелик» Сан Бо як національний китайський оперний міф : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Суми, 2019. 20 с.
3. Лі Мін. Оперне мистецтво Китаю та Європи в контексті взаємовідображень : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Спец. 17.00.03 Музичне мистецтво. Харків, 2019. 20 с.
4. Чжан Мін. Постать Ши Гуаннаня в контексті музичної культури Китаю другої половини XX століття. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку* : матер. міжнар. наук. конф. Харків, 2022. С. 365–366.
5. Чжан Мін. Напрями музичної творчості композитора Ши Гуаннаня. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття* : матер. міжнар. наук. конф. Харків, 2022. С. 362–363.
6. Чжан Юй Жанрові типи китайської національної опери в творчості Ін Цінь : дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2023. 219 с.
7. Чжан Цзунжуй. Національно-культурні традиції вокально-сценічного мистецтва Китаю XX – початку XXI ст. на прикладі Пекінської опери. Дис. ... канд. мистецтвознавства. Суми, 2023. 207 с.
8. Ши Гуаннань. Опера «Скорбота за померлими». Клавир. 237 с.
9. Shi Guangan. URL: <https://en.knowledgr.com/04199268/%D0%A8%D0%B8%D0%93%D1%83%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C>
10. Shi Guangan. URL: <https://max-k-studio.com/shi-guangan/>
11. Shi Guangan. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Shi_Guangan
12. Vice-Premier Attends Concert Commemorating Late Musician. URL: http://en.people.cn/english/200009/10/eng20000910_50190.html

REFERENCES

1. Ding, Boyuy (2023). *Zhinochi personazhi v operakh Kytaiu XX – pochatku XXI stolit.* [Women's characters in the operas of China XX – early XXI centuries]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobitskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka* / [red.-uporiad. M. Pantuk, A. Dushniy, V. Ilnytskyi, I. Zymomria]. Drohobych : Vydavnychiy dim «Helvetyka». Vyp. 68. Tom 1. Pp. 71–77. [in Ukrainian].
2. Ye, Xianwei (2019). «Metelyk» San Bo yak natsionalnyi kytaiskyi opernyi mif [«Butterfly» because as a national Chinese opera myth] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva. Sumy. 20 s. [in Ukrainian].
3. Lee, Min (2019). *Operne mystetstvo Kytaiu ta Yevropy v konteksti vzaiemovidobrazhen.* [China and Europe's opera art in the context of relationships] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva. Spets. 17.00.03 Muzychne mystetstvo. Kharkiv. 20 s. [in Ukrainian].
4. Zhang, Min (2022). *Postat Shy Huannania v konteksti muzychnoi kultury Kytaiu druhoi polovyny XX stolittia.* [The figure of Shi Guangan in the context of Chinese musical culture of the second half of the 20th century]. *Kulturolohiia ta sotsialni komunikatsii: innovatsiini strategii rozvytku* : mater. mizhnar. nauk. konf. Kharkiv. Pp. 365–366. [in Ukrainian].
5. Zhang, Min (2022). *Napriamy muzychnoi tvorchosti kompozytora Shy Huannania* [Directions of the musical creativity of the composer Shi Guangan]. *Kultura ta informatsiine suspilstvo XXI stolittia* : mater. mizhnar. nauk. konf. Kharkiv. Pp. 362–363. [in Ukrainian].
6. Zhang, Yu (2023). *Zhanrovi typy kytaiskoi natsionalnoi opery v tvorchosti In Tsin* [Genre Types of Chinese National Opera in the Creativity of Yin] : dys. ... kand. mystetstvoznnavstva. Kharkiv. 219 s. [in Ukrainian].
7. Zhang, Junzhu (2023). *Natsionalno-kulturni tradytsii vokalno-stsenichnoho mystetstva Kytaiu XX – pochatku XXI st. na prykladi Pekinskoi opery* [National and cultural traditions of vocal-stage The art of China XX – early XXI centuries. on the example of the Beijing Opera] : dys. ... kand. mystetstvoznnavstva. Sumy. 207 p. [in Ukrainian].
8. Shy, Huannan. *Opera «Skorbota za pomerlymy»* [Opera «Mourning for the Dead»]. Klavir. 237 s. [in Ukrainian].
9. Shi Guangan URL: <https://en.knowledgr.com/04199268/%D0%A8%D0%B8%D0%93%D1%83%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C>
10. Shi Guangan. URL: <https://max-k-studio.com/shi-guangan/>
11. Shi Guangan. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Shi_Guangan
12. Vice-Premier Attends Concert Commemorating Late Musician. URL: http://en.people.cn/english/200009/10/eng20000910_50190.html